

KÉPZŐMŰVÉSZET

ÉRZELEM HELYETT TOMPA KÖZÖNY

Tavaszi tárlat – a szerbiai, Crna Gora-i, vajdasági és kosovói képzőművészeti egyesületek közös kiállítása – Modern Művészetek Képtára, Újvidék

A szóban forgó kiállítás egy azok sorából, amelyek láttán a nézőben egyetlen, elemi erejű óhaj fogalmazódik meg: mielőbb elfelejteni. Többek között azért, mert az efféle tárlatok már régóta nélkülöznek mindenféle koncepciót, tartalmat és értelmet. Az utóbbi években ezt a hagyományosnak mondható eseményi rendre megtisztelték a jugoszláv, ellátták az országos, ünnepelték a szerbiai jelzővel. A keresztiségben ez most (ki tudja milyen megfontolásból?) a tavaszi jelzőt kapta. A hiba azonban nem is ebben keresendő, sokkal inkább abban, hogy ezek a tavaszi, őszi stb. megjelölésű nagy tárlatok a terjedősségen, az adminisztratív névsorolvasáson kívül soha nem céloztak meg semmi érdemlegeset, vagy ha mégis, úgy rendre melléfogtak.

A képzőművészek köztársasági és tartományi egyesületei általában körlevélben szólították fel tagságukat, küldjenek néhány munkát e „nagy tekintélyű, ünnepi” tárlatra, s utána művésze válogatta, eleget tettek-e a „szíves” invitálásnak, s ha igen, melyik éppen kezük ügyébe kerülő alkotásukat tették közszemlére. Persze, a nagy lélegzetű vállalkozást rendre hathatós minisztériumi (anyagi) támogatás is segítette, s az általában közepes színvonalú kiállítást olyan katalógusok kísérték, amelyek hét nyelven beszéltek. Ez utóbbit akár szó szerint is értelmezhetjük, hiszen nem is olyan rég e reprezentatív szemlék egyikét kísérő katalógus előszavát az államnyelven kívül még négy nyelvre, köztük a miénkre is, lefordították. Ez az áttételes értelmezési lehetőség mára természetesen megszűnt.

Ha a közelmúltig az ember fanyalogna ugyan, de néhány kiállító alkotását látván a megbocsátás erényét gyakorolva, többé-kevésbé igazoltnak könyvelte el ezeket az egyesületi tárlatokat, mára erről is le kellett szoknia. Alighanem a tavaszi, őszi stb. gyűjtőnevet viselő, céhbeli együvé tartozást propagáló tárlatok sorában ez a mélypont. Nem valószínű, hogy ezt a jellegtelenséget, szürkéséget, ezt a lesújtó középszert fokozni lehet. A nomen est omen vélt igazsága itt kudarcot vallott. Ebben a tavaszinak deklarált kiállításban ugyanis nyoma sincs semmiféle újragezdsnek, de egy szemernyi üdeségnek, vagy a kikelet leghalványabb reményének sem. Ehelyett műtárgyakban megtestesülő névsorolvasással próbálja bizonyítani létezését, holmiféle országos nagyságrendben. S akkor még ezt az igyekezetet sem koronázza siker. Egrészt, mert a névsor foghíjas. Vagyis: aki ma itt még számít valamit (divatosabb, de a valóságot ugyancsak fedő kifejezéssel élve: aki itt ad még magára) az idősebb és középgenerációból csakúgy, mint a tehetséges pályakezdekők korsztályából; az messze elkerülte ezt az egyébként nagy hírveréssel beharangozott eseményt. Másrészt, az országos jelleg körül is akadnak problémák. Ez a kiállítás ugyanis *nem* országos jellegű. Ez úgyszólván egynemzeti kiállítás. Úgy egynemzeti, ahogyan egyformán szürke, jellegtelen és középszerű is. Amelyről nemcsak mondjuk a kiváló, alban nemzetiségű grafikusok (valamikor, úgy hat-hét évvel ezelőtt volt alkalmunk őket megismerni a két autonóm tartomány közötti művelődési együttműködés keretében), s nemcsak a vajdasági művészek színe-java hiányzik, de a legkiválóbb szerbiai (szerb) festők, szobrászok, grafikusok is. És ebből adódóan válik ez az egész tárlat ennek a százalmas dackorszaknak a százalmas, a „csakazértis megmutatjuk” jegyében zajló eseményévé. Igen, megmutatja, hogyan lehet provinciálisan lapos vizuális agressziókkal

pöffeteg gombást játszani, hogyan lehet mindezt a szakmai körök megfelelő részének megkülönböztető figyelmé és a kellő hírverés mellett városról városra hordozni, anélkül, hogy valaki is szólni merne: a király meztelen. Persze, végül is ez logikus állomása a művelődési, művészeti élet leépülési folyamatának akkor, amikor már megfelelő politikai nézetet valló műnépdalénekesek pályáznak a művelődési élet kulcsfontosságú pozícióira. Ezt az elértéktelenedést, a lezüllesnek ezt a fokát figyelembe véve pedig végső soron meg is tudom érteni ezt a kiállítást. Hiszen azoknak, akik ezt a tárlatot elképzelték, megrendezték és bemutatták, csakis az nyújthat kellő önbizalmat, megnyugtató biztonságot, ha maguk körül is mindenütt ugyanazt a rútságot, középszerűséget látják, amit önmagukban is hordanak. Mert csak így érezhetnek pár pillanatra némi összhangot önmaguk és a világ között. Csak a hamis, az ál, a pseudo élteti őket, ezt tenyészik hát gondosan. A számukra nélkülözhetetlen látszat megőrzését szolgáló statisztikai kimutatásokban pedig nyilván jól fest az adat: 1993-ban itt és itt, ennyi és ennyi festő, szobrász, grafikus állított ki. Mindenek dacára. És a statisztika nem fogja kimutatni, mindez mennyire vérláztóan képtelen és megalázó. Mert nem az a szóban forgó kiállítás legnagyobb baja, hogy színvonalatlan, gyöngye az anyaga. Sokkal nagyobb a baj. Ez a kiállítás elkendőz. Rendezőinek nyilván tökéletesen megfelelt az, hogy politikailag, erkölcsileg mindjobban destabilizálódó világunknak nyoma sincs a tárgyalkotó művészet ezen szférájában. Az álkultúra koncepciójába valószínűleg sokkal könnyebb beilleszteni a kincstári vidámságot, az ártatlan ábrázolóművészetet, a minden élettől, aktualitásától, jelenhez kötődő jellegétől gondosan megtisztított kompozíciók sorát, mint mondjuk azokat a módfelett „kellemetlen”, felrázó, továbbgondolkodásra készítő alkotásokat, amelyet a belgrádi művészek egy csoportja állított ki Befagyasztott művészet címmel egy hűtőkocsiban, valahol Belgrád belvárosában.

A tavaszi tárlat végül is azt igyekszik elhitetni velünk, amit átvitt értelemben a címe is sugall: itt nyoma sincs az ajtónkon kopogtató nyomornak, a bizonytalan jövőtől való rettegésnek, itt a derű honol; ám aki nemcsak nézte, de látta is ezt a kiállítást, az tudja, egészen másról vall. Nevezetesen arról, amit Filip David így fogalmazott meg a minap: „nincs érzelem, csak tompa közöny”.

NÁRAY Éva